

Tajemné dveře

Ve starém zatuchlém, plísni prolezlém a myšmi zamořeném sklepení Sázavského kláštera se krom starých skoro rozpadlých skříní, plných jakéhosi haraburdí, ukrývala výjimečná skříň, taková, že váš zrak strhla by, kdybyste zřeli ji. Vyrobena z dubového dřeva, doplněná o vyřezávané doplňky, úchytky z ryzího zlata kované, do hlavy lví zakončené, v jeho hlavě rubíny jako oči svítí. Mistrovským dílem ony jsou, ježto když slunce paprskem svým polechtá je, na stropě divadlo světlem rudým se rozehraje, ve kterém Krista ukřižování spatřit lze. Ale vraťme se ještě zpět k té skříni, lem dveří osázený perlami má, avšak každá jiná, každá svá. Zrak by na nich nechal každý, kdo měl by tu možnost vidět je, to však není všechno, co ukrývaly. Krom božské krásy, jež překypovala na celé okolí, zářila a ze tmy světlo dělala, v nich bylo ukryto i dosud neobjevené tajemství. To ukryté pod rouškou tmy leželo samo po celé staletí v opuštěném sklepe, zapomenuto, opomíjeno, před světem schováno. Až do jednoho osudného dne...

Den se to zdál být stejný jako každý jiný. Slunce od božího rána svítilo, ptáčci zpěváci poletovali vzduchem a pěli své ódy, jahody, maliny, třešně zrály. Stromy byly plné špačků, kteří horečně zobali každou třešničku, již potkali, a byly to právě ty nejsladší rudé plody, takové, po nichž se vám na jazyku roztancoval tanec. Tento problém měl i řeholník Pavel, správce klášterního sadu. Zkoušel špačky všemi různými způsoby zahánět, jednou na ně pískal, jindy zase zpíval svým falešným zpěvem až tak, že okna praskala, bubínky praskaly a třešně samy ze stromu padaly. I přestože byl tento způsob boje dosti účinný a po špačcích se zem slehla, měl svou mouchu, a to tu, že když začal takhle zpívat, seběhlo se na něj širé okolí, jež se ho snažilo všemi možnými způsoby zastavit. Dokonce jedenkrát to zašlo až k tomu, že jej ke stromu přivázali a ústa zalepili.

Aby předešel všem těmto nepříjemnostem, rozhodl se toho dne vymyslet jiný plán. Bloudil kumbály kláštera, až ho cesta zavedla do tajemného sklepení, o němž ani neměl potuchu, a i přes svůj strach do něj vstoupil. Všude kolem něj visely pavučiny, prach zakrýval vše okolo. Pootvíral všechny skříně, avšak nikde nic, co by se mu hodilo. Když zrovna nebyly, prázdné leželo v nich jen rezaté nepotřebné haraburdí. Naštvaný a smutný se již chystal k odchodu, ale jak kdyby snad sám bůh pohnul sluncem a namířil jeho paprsky na rubíny, ty hned před Pavlovým zrakem rozehrály tu krásnou podívanou. Pavel stál jak do země zařezaný, nevěřil svým očím, mnul si jimi sem a tam, štípal se, aby zjistil, zdali snad nespí a sám pro sebe si opakoval: „Chraň mne bůh, že už nikdy má ruka po šnypasu nesáhne.“ Poté, co se probral z chvilkového šoku, odhodlal se a přistoupil blíže ke skříni. Ruka mu sáhla po dveřích, otevřela je a v ten moment byl ještě ve větším šoku. V jejím nitru se totiž ukrývaly jen další dveře, avšak nebyly to jen ledajaké obyčejné. Ručně vyřezávání vzor zdobil je, klika z ryzího zlata ve tvaru hlavy hadí, když ruka jeho uchopila ji, tělem mu projel silný proud energie, nebolelo to, spíš hrálo, duši pookřálo, srdce roztančilo, donutilo ho to dveře otevřít a vkročit do nich.

Za prahem, jež právě překročil, se skrývalo místo dosud nevídané, jako by stál v samotném středu vesmíru. Ze všech stran se linula andělská hudba. Všude kolem něj plejády, v nichž hvězdy tvořily přenádherné obrazce. Tu byl Fénix, za nímž oheň plál, tu zase drak, který na princeznu číhal, a v samotném srdci, středobodu všeho Ježíš, na kříži umíral. Vše krásné bylo až do doby té než svatý Login, pěšák římský, ke Kristu dokráčel a kopím svým probodl jej. V ten moment hudba hrát přestala, zvuk bubnů dunivý nahradil ji a voda

s krví z těla Páně vytryskla, jako vlna valila se proti Pavlovi. Na její hraně sám Bludný Holanďan plul. Na stěžni černý prapor plaje, na palubě stovka mužů nože brousí, po krvi touží, na hrdlo čeká až uloupí ho. Vaši duši hnedle s tím, situace nic dobrého nevěstící to je.

Pavel chopě šanci za pačesy, běží, co mu nohy stačí, kličkuje vyhýbá se olovu, jež skrání jej, jak kapky deště. Tu však, když zdá se už, že smrti jistě neunikne, dveře před ním objeví se, jsou to zase ony, ty dveře, již ve skříni byly a kvůli nim se zde objevil. Hmatá na kliku, už skoro stlačuje ji, avšak v chvíli tu olovo do zad zaryje se mu, padá k zemi, jak svatý Václav u brány kostelní za kliku se drží, zdá se osud jeho stejným býti. Konec je s ním, již žádné bytí, teď opustí tento krutý svět, to věc jasná je. Se smrtí svou smířený je, na onen svět se chystaje, v dálí světlo vidí, jak se k němu blíží. „To nebe je.“ Pro sebe si praví a v něm každá zbožná bytost skáče, tančí, skotačí, společně se raduje. Již cítí chlad, duši svou nalepenou na tělesnou schránku má. Na tu chabou stěnu, která se už brzy v prach obrátí. Jakou malichernou věcí vlastně sama schránka jeho bez duše je, jen maso, krev, kosti a kůži skrývá, v čem pak vlastně tkví její krása. Proč právě ta nás okouzlí nejvíce? Však v zemi shnije, červům oběd udělá, rozpadne se, známka po ní nezbude.

Tma všude okolo je, žádné světlo svět neosvětluje, Pavel na zemi chladně leží, nemá ani potuchu, zda na živu či na onom světě se nachází. Pomalu vstává a kroky své k nejbližšímu bodu obrací, tím pro něj stává se, stará vlhká zeď. Ruce jeho cítí, hrubý povrch její, hrubší, než šmirglpapír zdá se být, dře až to bolí. Ostrý, jak meč katův je, do kůže zarývá se, trhá kůži až krev ven z těla proudí. Hledat na zdi musí však dále, popojde o pár kroků směrem vpřed. Rukama cestu celou po zdi šmátrá, hledá cestu či snad nějaký zdroj světla. Klopýtá kolem zdi, až na pochodeň narazí. Zdá se to být spásou, avšak, jak ji tady na tomto tmavém vlhkém místě zapálí. Klečíc na kolenou zoufalství propadá, nařiká, na svět nadává. Špačky, ty ptáky, jež cestu jeho sem nasměrovali, proklíná. Bez nich neklečel by zde v kobce té, uvězněn před světem a života krásou, bez žádné naděje, spásy. Už vzdává svůj lítý boj, prohrál konec nastal.

V poslední chvíli, když ústa vyprahlá jako troudu měl a smrti do očí znovu pohleděl, louč zárazem vzplála. Oheň teplý tělo jeho pookřál, do žil novou krev žár její vлил a naději sladkou dal mu, na tváři jeho, černé čmouhy od ožehnutí na památku zanechal. Před ním obrysy stěn vykouzíl, mezi nimi cesta line se. Postaví se, vstříc tmě a překvapení, jež před očima jeho, ta hluboká černá tma skrývá. Kroky své natahuje, zdá se, že letí. Zatačka za zatačkou mizí za ním, utíká, seč mu síla stačí, najednou v sále se objeví. Netřeba louči jeho, teď zlatý lustr místnost osvětluje. Zdobení drahokamy nad vším tiše visí, ze svíček na něm stojících vosk stéká a řeholnický oblek skrání, a tak ustoupivší Pavel trochu, povšimne si v rohu místnosti stolu. Přistupuje krokem rozvážným k němu, cupitá pomaličku blíž a blíž, když už od stolu jen krůček je, stane se věc nevídaná. Z čista jasna objeví se na něm karafa s vínem červeným. Vedle ní na zlatém talíři bažant, obložen šťavnatými listy salátu, nadívaný špekem nejvybranějším, deseti druhů nádivky obklopen spočíval. Vůně pronikala do jeho nosu, sliny stékali mu z úst. Neváhal ani sekundu již a vína napil se, lahodná sladká chuť jeho, vtékala mu do břicha, krásně mu navodila chuť na bažanta. Netrvá to ani chvíli a stehno od těla trhá a hned k ústům svým jej přikládá. Zakusuje, hlasitě mlaská, chuťové buňky napůl rozdělené má, jedny Schillerovu báseň pění. Ty druhé nástrojů chopí se a poslední věta Deváté symfonie ven line se. Snad ani Beethoven by k tomu nemohl mít výtek. Sousto za soustem v chřtánu mizí a Óda na radost sálem zní. Víno snadný průchod jistí, ale koncert se ke konci

blíží, již není masa ani vína a Pavel zase k zemi přímo míří. Do mdlob upadá, hlavu o kámen si opírá. Žáda jeho na chladné zemi leží, krysy k němu už se blíží a už jsou na něm.

Tancují, libují si, těší se až tělo jeho navždy jim propadne a ony si na něm bez omezení pochutnají. Až prolezou mu tělem, vyzkouší každou chuť, již nabízí, až nezbude z něj ani vlas.

„Kde to sakra jsem?“ ptá se sám sebe Pavel. Odevšad je slyšet krásná, uklidňující hudba. Obloha je však na tomto místě divná, nejsou na ní mraky, Slunce, ba ani hvězdné plejády zde nezáří. Je tam jen on, on sám, hledě na sebe. Ze země hladké a teplé zvedá se, oči jeho pokukují kolem něj, vpravo je on, vlevo jakbysmet, na každé z těchto stran dvoje dveře jsou, pohled jeho na sebe upírají. Myšlenky mu v hlavě šrotují, až se kouřic z jeho hlavy. Závity zadírají se, ale snad k explozi nedojde.

Najednou přímo před ním svatý Prokop zjeví se a v rukou svých nápis hlásící slova náповědná svíraje: „Zrcadlem pro sebe samotného jsi, neváhej pohledět do očí svých a projdi se cestou pokušení, tam na jejím konci, kudy máš jít zjistíš.“ Jak rychle se zjevil, tak i odešel, Pavel se na chvíli v myšlenkách zastavil. Stalo se to či byl to přelud, co vlastně vzkaz onen znamenal. Nervózně na místě přešlapoval, dumal, zda dokáže tento rébus vyřešit, jestli se mu podaří slova složitá svázána v silný uzel rozmotat.

Čas tikal neúprosně v před, sekundy mizely v časoprostoru, ví že věčně zůstatí zde nemůže, že smrt by jej čekala, kdyby se mu nepovedlo onen oříšek rozlousknout. Koukal se do odrazu svého a najednou všiml si toho, každý z odrazů hýbal se jinak. Jeden přesně kopíroval, druhý právě naopak, třetí do očí jen se mu smál a čtvrtý nehybně stál. Znejistěl, nechápal, oč zde běží. Klame ho šokem zrak či opravdu vidí pravdu, motá se teď dokola, o všelijaké pohyby pokouší. Při pohybech svých nemotorných cosi sešlápne. Maličká destička pod vahou jeho dolů zajede. Hudba hrát přestává a ze zrcadel k němu postav houf se sbíhá. V něm muži všichni nachlup stejní, jako on, každý je jím. Avšak i přesto jsou jiní, už jsou dole, již stojí před ním, točí se a hlavu jeho motají. I promluví k němu první z nich:

„To jsem já, tvé pravé já, vím, co chceš, co ve vnitru svém ukrýváš, vím, po čem tvá největší touha je, pohleď na věc onu. To krása je, neváhej, jen ber, s tímhle už o třešně jedinou nepřijdeš, bude z tebe velký pán. Sadů budeš mít plný kraj, třešní tuny ve skladech svých, peněz tučný balík připadne do klína připadne ti. Zahodíš tenhle pytel tvůj, jen neváhej a špačkoplaš z rukou mých ber.“ Pavel ani ke slovu nenadechl se, když druhý rozmluví se: „Pche, nač mítí sadů plný kraj, kdo by ty tvé třešně furt žral, těžká dřina snad snem je tvým. Brzy ráno vstávat, modlit se, aby snad sad tvůj škůdce nenapadl nebo o ten červený sajrajt zájem neopadl. Potom toužíš opravdu? Mlčíš, tak radu mou vyslechni, nechceš být snad pán, co plné sklepy zlata má, jenž o nic bát se nemusí, neboť v rukou svých moc světa svírá.

Pánem, pro něž jsou všichni prostá lůza, která na slovo jej poslouchá, nezní lépe ti můj plán.“ Hlasitý smích sálem se rozehrál, to třetí zjev řehoní se.

„Omluvte mne, kolegové drazí, že směji se Vám, avšak nejde zadržet ten smích. On, jak namydlený blesk dere se z bránic mých, když ty vaše nabídky slyším. Já doufám, že pouhým žertem jsou, k čemu sad, pf! Přijde vítr a stromy spadnou, na jaře sežehne ti květy mráz, v létě nezaprší a vše uschne, ale je hezké, že budeš mít špačkoplaš. Ochráníš prázdné stromy či mýtinu před zhoubným ptactvem akorát. Cháchá...“ Smíchem začíná dusiti se, ale navzdory tomu dále pokračuje: „A sklep zlata plný, hezká to věc, avšak to máš mozek tak

zatemnělý. Nemyslíš si snad, že žádný lump nepokusí se ti jej ukrást? Některým sic to nevyjde, však až se to rozkřikne, fronta lapků stát před domem ti bude. A před tou tě neochrání lůza tvoje, ožebračí tě s prázdnou světem půjdeš. Domníváš-li se, že moc tvá zůstane ti, tak bystří sluch svůj teď! Bez tvých peněz nebudeš nic, budeš jen terč, snad abys nepokusil svůj majetek zpět získat a společně s ním všechny nechat pykat. Tak pozor si dej, aby tvůj život rychlého konce neměl. Když však zvolíš nabídku mou a dveře, již ukáži ti projdeš, nesmrtelnosti darem obdařím tě. Pak nezmůže proti tobě nic žádný lapka, anobrž ani Bůh sám. Ty zůstaneš tu, ať stane se cokoliv, neváhej a radou mou se řid'.“ Uklonil se a Pavel praví: „A co ty, mé čtvrté já, jakou nabídku pro mne máš?“ „Můj pane, mé já, nemohu se zde s pány měřit, neboť prostá nabídka má je. Prostší nežli, kde, jaký žebrák na kolenou klečící a peněz se prosící. Džbán hliněný, vodou z pramene Sázavy plněný. Nic víc, nic míň já nabízím.“

Rozehrmí se sálem smích hromový, první tři zjevy za břicha svá se držíce a smíchu oddávající se. Najednou promluví vysmáté jeden z nich: „No kolego, vy, dal jste tomu, vody džbán dovolil si zde našemu já nabídnuti...“ Zbytek dořít smích mu nedovolil, a tak smáli se ještě chvíli, než Pavel slovem svým umlčel je: „Děkuji, vám, mí ctění bratři, mé obrazy, za dary vaše nabídnuté mi. Avšak před volbu těžkou stavíte mne, všechny z těchto darů lákavě zní, vábí, či dokonce svádí mne výhodami svými. Proto dovolte mi čas na rozmyšlenou si vzítí, než rozhodnu se, kterými dveřmi projítí.“

Zadumaný dokola chodí, přemýšlí, jakou volbu zvolit. Chtěl by vlastně velkopěstitelem třešní být, nebo bohatým lordem, anebo nesmrtelnosti dar okusiti chce. Nad prostým džbánem vody zprvu ani nezamyslí se, zdá se mu být něco míň, jen plytkou, hloupou věcí mezi těmito poklady, s jejichž volbou si neví rady. Čas však nepřejícně běží vpřed, sekunda za sekundou mizí a on je nucen svůj verdikt v plénu vynést. Už odhodlán je pro nesmrtelnosti dar, avšak před tím, než nadechne se, spatří zmar. Ryba na souši třese, skáče, bojuje s nepřízní osudu, touží zase cítit vodu. Kde však vzala se tu, když před chvíli tu nebyla, jak se zde zjevila. Snad je to znamení či přelud z hladu neví, ale i tak pouhý pohled na ní, situaci mění. Lítost v Pavlově srdci probouzí, rozhodne se proto, že změni výběr svůj: „Leč možná teď překvapím vás volbou svoji, musím tak učiniti, bratře prosím, podej mi svůj vody džbán, necht' v rukou mých rychle spočine.“

Prvním třem zjevům údivem brada k zemi spadla. Necháпали, co právě stalo se, proč ze všech těchto darů vybral si právě vodu, ve džbánu hliněném. Věci, níž dostane se mu všude, o níž prosit nikde nemusí.

Čtvrtý mezitím do rukou džbán mu podává, už svírá Pavel jej a k rybce šine si to krokem rychlým. Nad rybou se teď sklání, do ruky bere ji a do vody vkládá, onu rybu bezradnou, když rybka v ní je, ke zjevům otočiti se chce a volbu svou před nimi obhájit si. Avšak po otočení šokem zůstane stát, teď tu byly a už nejsou, kam poděly se ony zjevy, jež dary mu nabídli. Kouká všude kolem sebe, nikde stopy nebo známky po nich, propadli se v nicotu, ale džbán je důkazem, že někdy byly. Ryba v něm plavající taktéž, sklání hlavu svou, aby z blízka prohlédli si, jak se rybě ve vodě daří. Znovu šokem k zemi přibit zůstal stát, místo ryby ve džbánu klíč je, kam ryba poděla se, snad v klíč se neproměnila. Co děje se to na tomto místě prokletém a hle místo čtyř dveří zde už jen jedny jsou. Prokleté to místo zdejší je, vše si mizí a objevuje se, jak se mu chce, ke dveřím, proto rychle spěchá, nežli zmizí

i on sám. Do klíčové dírky klíč z strká, odemyká, zámek povolí a dveře se otevřou, silný proud z nich vychází a bezmocného Pavla vcucávají.

Objeví se na místě jemu známém, v kostele svatého Prokopa, přímo před oltářem stojí. Z čista jasna hrom zahřmívá a ze střechy kostela sám svatý Prokop snáší se přímo k němu, není sám svého čerta, s sebou přivádí, avšak místo pluhu svého, na voze Archu úmluvy přiváží. Jakmile na zem sestoupí a čert onen poklad na oltář položí, zmizí tak rychle, že za kopyty se mu práší. A svatý Prokop svá slova pronáší: „Synu obstál jsi zkoušce těžké, prošel jsi cestou plnou nástrah a pokušení. Dobře vedl sis, zisk svůj pro rybu obětoval si a život její tak zachránil. Proto zde já ti přináším odměnu tvou, poslouží jak tobě, tak lidem dalším a jen ty hoden jsi, její moc v rukou svých mít. Tak dbej ať, špatně to s darem svým neskončí!“

Po slovech těchto ve vzduchu rozplynul se, ale to nejdůležitější po sobě zanechal, Archu úmluvy na oltáři spočívajíc. Ze zlata kovaná, září jasněji než jakákoliv hvězda na noční obloze, zdobená krásným vzorem je. Krása na ní pohledět.

Pavel nevěří očím svým, to je opravdu ona, ta, která staletí hledána byla a on teď mocí její disponuje. Radostí skáče až k samotnému stropu kostela, skotačí, jása a písňe pěje zvesela. Po chvíli odhodlá se a k Arše přistoupí, dotkne se jí, v ten moment síla mocná tělem jeho projede, není však zlá, napraví v něm vše, co špatně je, chmury z duše vymete a zase ven do Archy zajede. Po zkušenosti této Pavel Arše poručí: „Svět lepším místem učiň! Ať zmizí z něj všechna zášť a hřích, ať nekvete nekalost, lež a nenávist, nýbrž ať láska, radost, štěstí svět obklopí. Ať není člověka, který smutným by byl, jemuž duši hřích zarmoutil!“

Ted' už jen vymyslet, kam Archu schovati před těmi, co zneužít by ji chtěli, aby Pavla i s ní ke zkáze nezneužili. Poroučí, proto Arše ať pod samotný oltář zapluje, zpod něj z bezpečí jeho koná úkol svůj a nad osudem světa bdí. Tak posvátná schránka pod oltář mizí, aniž cokoli poničí, ukryta již před světem, v bezpečí počne navždy v Sázavském klášteře. Pavel namísto před oltářem se modlí, děkuje za dar, ježž byl mu poskytnut. A již domodlil se, Arše uklonil se, a tak s ní rozloučil se. Do západu slunce ven z kostela odchází, namířeno to do svého sadu má. Na místo, kde cítí se nejvíc jako doma, usmívá se na svět, hlásá, jak je život krásný. Řekněme to jednoduše, je v něm nejvíc šťastný.

A co stalo se s tajemnými dveřmi, v oné skříní, jež byla ve sklepě ukryta. Zmizely, již netřeba služeb jejich, tajemství jejich odtajněno navždy bylo. Avšak nezoufejte, ne všechny dveře ukrývající tajemství četná, otevřeny byly. A nikdy nevíte, jestli právě takové dveře nemáte ve svém sklepě...

Lukáš Šilar